

1. Parter och domslut

1.1 Maciej Burgielski

Parter

Tilltalad

MACIEJ Zbigniew Burgielski, 19721217-0877
Kattugglegränd 9 Lgh 1201, 745 61 Enköping

Offentlig försvarare

Advokat Jenny Fugleberg
Fugleberg Advokater AB
Västergatan 1, 211 21 Malmö

Åklagare

Kammaråklagare Anders Persson
Åklagarmyndigheten
Åklagarkammaren i Örebro
Box 1634, 701 16 Örebro

Målsägande (part)

Sekretess 1
Sekretess

Målsägandebiträde

Advokat Maria Wilhelmsson
Advokaterna WJ AB
Badhusgatan 4 B, 722 15 Västerås

Domslut

Brott som Maciej Burgielski döms för

Tjänstefel, 20 kap 1 § 1 st brottsbalken, 2020-01-22, Västerås

Påföljd

80 dagsböter om 770 kr (61 600 kr)

Detta är en avskrift av en elektronisk originalhandling.

Postadress

Box 40
721 04 Västerås

Besöksadress

Sigurdsgatan 22
Västerås

Expeditionstid

måndag - fredag
08:30-16:00

Telefon

021-310 400

E-post

vastmanlands.tingsratt@dom.se

Webb

www.vastmanlandstingsratt.domstol.se;

Skadestånd

Maciej Burgielski ska betala skadestånd till Sekretess 1 med 15 000 kr.

Beloppet avser kränkingsersättning. Maciej Burgielski ska också betala ränta på beloppet enligt 6 § räntelagen (1975:635) från den 22 januari 2020 tills betalning sker.

Sekretess

Sekretessbestämmelsen i 21 kap 1 § offentlighets- och sekretesslagen (2009:400) ska fortsätta att vara tillämplig på uppgifter som lagts fram vid förhandling inom stängda dörrar och som kan röja identiteten för Sekretess 1 och för motsvarande uppgifter i domen under punkt 1.1 under rubriken Parter.

Brottsofferfond

Maciej Burgielski ska betala en avgift till brottsofferfonden på 800 kr.

Ersättning och återbetalning

Maciej Burgielski ska betala tillbaka 33 099 kr av kostnaderna till staten.

Jenny Fugleberg får ersättning av staten med 25 668 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 20 534 kr arbete
- 5 134 kr mervärdesskatt

Maria Wilhelmsson får ersättning av staten med 7 431 kr. Beloppet fördelas enligt följande:

- 5 945 kr arbete
- 1 486 kr mervärdesskatt

2. Yrkanden

2.1 Stämningsansökan, aktbilaga 10, 2022-06-08, åtalspunkt 1

Tjänstefel, 20 kap 1 § 1 st brottsbalken, 2020-01-22, Västerås

Gärningsbeskrivning

1.1 TJÄNSTEFEL (5000-K148506-20)

Överläkaren Maciej Burgielski har den 22 januari 2020 på Västerås sjukhus, Västerås stad, beslutat om att en kroppsbesiktning av målsäganden ska innefatta vaginal och rektal undersökning vilken därefter genomförts. Beslutet om att kroppsbesiktningen ska innefatta vaginal och rektal undersökning är i strid mot bestämmelsen i 23 § lag om psykiatrisk tvångsvård vilken endast omfattar yttlig kroppsbesiktning och kroppsvisitation. Maciej Burgielski har därmed av oaktsamhet åsidosatt vad som gäller för hans myndighetsutövning.

2.2 Skadestånd

Sekretess 1 har begärt att Maciej Burgielski ska betala skadestånd med 125 000 kr. Beloppet avser kränkingsersättning. Ränta enligt 6 § räntelagen (1975:635) har begärts på beloppet från den 22 januari 2020 tills betalning sker.

3. Skäl

Maciej Burgielskis inställning

Maciej Burgielski har erkänt de faktiska omständigheterna men har förnekat brott och anfört att han inte har varit medvetet oaktsam.

Han har bestritt skadeståndsyrkandet. Inget belopp men sättet att beräkna ränta har vitsordats.

Utredningen

Bevisning

Åklagaren har som skriftlig bevisning åberopat journalkopia och instruktioner för tillämpning av tvångsvård enligt LPT inom Västmanland.

Utöver förhör med Maciej Burgielski har, på åklagarens begäran, målsägandeförhör hållits med Sekretess 1.

Inledande om vad som framkommit

Den 22 januari 2020 var Sekretess 1 intagen på Västerås sjukhus med stöd av bestämmelserna i lagen (1991:1128) om psykiatrisk tvångsvård. Sekretess 1 hade bl.a. skurit sig med ett rakblad och postat på sociala medier att hon hade för avsikt att ta sitt liv inom en kortare tid. Maciej Burgielski som var specialistläkare och hade funktionen som s.k. bakjour fattade beslut om en kroppsbesiktning av Sekretess 1 innefattande vaginal och rektal undersökning. Undersökningen genomfördes efter Maciej Burgielskis beslut av en annan läkare med stöd av en sjuksköterska.

Försvaret har sakframställningsvis föredragit utdrag ur brev och rapporter från psykiatri (förundersökningsprotokollet s. 4-11), där bl.a. följande antecknats om det händelseförlopp som föregick beslutet om undersökning:

Den 8 januari 2020 blev patienten inlagd på psykiatrisk vårdavdelning efter ett allvarligt självmordsförsök med insulin. Patienten var sedan tidigare på öppen psykiatrisk tvångsvård så kallad ÖPT. Patienten återinlades enligt 26 a § LPT. Patienten vårdades initialt på medicinkliniken och hade extravak från psykiatri. Den 10 januari överfördes patienten till psykiatriska intensivvårdsavdelningen. Övervakningsgraden sattes till 2A av läkare. Vid inläggningen bedömdes självmordsrisken hög. Patienten angav vid inskrivningen att hon skulle matvägra. Den 11 januari bedömdes patienten av överläkare som ansåg att patienten gav ett depressivt uttryck. Övervakningsgraden ändrades dock till 2B och vistelse på altan med personal. Senare på kvällen hade patienten skurit sig på handleden med hjälp av en konservburk. Patienten hade tidigare haft besök av en närstående som hade haft en burk med en slags ost med sig. Patienten beskrev en hög ångest men ville inte ha någon hjälp av personalen. Dagen efter försökte patienten skada sig själv genom att dunka sitt huvud i väggen. Den 13 januari angav patienten att hon fortsatt skulle matvägra. Under eftermiddagen skadade patienten sig på nytt genom att dunka sitt huvud i väggen. Inte heller nu önskade hon någon hjälp eller stödjande samtal. Den 15 januari släppte personal ut patienten på altanen ensam för att hon skulle röka trots att hon endast fick vistas på altanen med personal. Efter 15 minuter upptäckte personalen att hon hade rymt från uteplatsen. Primärjouren kontaktades och en handräckningsbegäran till polis utfärdades. [...] Den 22 januari inkom patienten till den psykiatriska akutmottagningen med polis. Hon uppgav då att hon intagit Kokain. Vid intervju med berörd AT läkare framfördes att bakjouren den aktuella natten sökte upp henne på psykiatriska akutmottagningen och berättade om det som stod i instagram inlägget. Bakjouren skulle gå till den avdelning där patienten var och återkomma efter detta. När bakjouren kom tillbaka till AT läkaren framförde bakjouren att en kroppsundersökning skulle genomföras där också underökning av vagina skulle ske och att hon som kvinna skulle ansvara för undersökningen. AT läkaren

frågade om inte rektum också skulle undersökas vilket bakjouren ansåg lämpligt. AT läkaren framförde att hon trodde att bakjouren hade pratat med patienten och fått samtycke till undersökningen men frågade inte om detta. Vidare framfördes att patienten inledningsvis sa att hon inte ville gå med på detta men samarbetade bra efter en stunds övertalning.

Det är upplyst att en s.k. Lex Maria-anmälan gjordes till Inspektionen för vård och omsorg (IVO) som beslutade att avsluta ärendet utan att vidta ytterligare åtgärder med hänvisning till bl.a. den av vårdgivaren ingivna utredningen med uppgifter om bl.a. planerade utbildningsåtgärder.

Förhörsuppgifter

Sekretess 1 har uppgett i huvudsak följande. Hon hade skurit sig med en rakhyvel som hon hade i sin sminkväska och hon hade postat på Instagram om att avsluta sitt liv. Hon hade inte skurit sig med en konservburk utan bara rispat sig. Hon kände att de inte lyssnade på henne. Hon fick information om undersökningen av en manlig läkare i korridoren och upplevde att han var stressad och på dåligt humör. Hon bröt ihop när undersökningen skulle göras och frågade den kvinnliga läkaren om det ens var lagligt men läkaren sa att de var tvungna att göra det eftersom det var beslutat. Hon var tydlig med att hon inte ville genomgå undersökningen men de sa att hon skulle genomgå den även om hon inte ville och att det var bättre att samarbeta än att de skulle göra det med tvång. Hon fick lugnande läkemedel. Hon hade kraftig ångest efteråt och kände sig äcklig och kränkt. Hon har tidigare varit utsatt för sexuella övergrepp.

Maciej Burgielski har uppgett i huvudsak följande. Han blev specialistläkare inom psykiatri 2010 och arbetade därefter i Belgien under 2011-2014, varefter han arbetat i Sverige som hyrläkare och från 2018 som fast anställd specialistläkare på Västerås sjukhus. Den aktuella dagen minns han som stressig. Det var mycket att göra, han hade många patienter och hade haft möten med Försäkringskassan. Han hade arbetat åtta timmar innan han påbörjade bakjouren kl. 16. Bakjouren innebar ett ansvar för alla patienters vård under det arbetspasset. Vid 22-tiden blev han uppringd av en sjuksköterska som informerade om att Sekretess 1 hade postat på sociala medier att hon skulle avsluta sitt liv inom fyra timmar. Han kom till avdelningen och pratade med sjuksköterskan. Han bedömde händelsen som akut med en akut suicidrisk. Han pratade med Sekretess 1 och hon berättade att hon upplevde en hög ångest. Han föreslog lugnande mediciner men hon tackade nej till det. Tjänstgörande sjuksköterska och mentalskötare berättade att Sekretess 1 under kvällen hade skurit sig när hon duschade, hon hade inte blivit visiterad när hon kom till avdelningen. Han beslutade att Sekretess 1 skulle flyttas till ett annat rum för att minimera självskadrisken och att hon skulle kroppsvisiteras. En mentalskötare ställde frågan om de inte skulle göra en kroppsbesiktning av henne för att kontrollera om hon gömt något i kroppen. Hans första tanke då var att "ok, de har dessa rutiner här". Han gjorde nämligen sådana undersökningar själv vid beroendecentrum i Malmö och har ordinerat det. Det kändes logiskt i stunden. Han hade tillgång till Sekretess 1:s journaler. Det är lätt att vara efterklok. Han kände till att en ytlig kroppsbesiktning enligt LPT inte omfattade vaginal och rektal undersökning men uppfattade det som en nödsituation. Han gick till Sekretess 1 och förklarade för henne att de skulle göra en fullständig kroppsbesiktning. Han har inget minne av att han pratat med henne i korridoren, däremot på hennes rum. Sekretess 1 protesterade inte eller sa nej till undersökningen, han tänkte att hon lämnade ett tyst samtycke när hon inte protesterade. Han hade också ordinerat övervakningsgrad 1 A, innebärande att en person i personalen skulle vara med Sekretess 1 hela tiden. Hans uppfattning var att de inte hade någon kunskap om var det rakblad fanns som hon hade skurit sig med. Han blev uppringd av en chefsöverläkare dagen efter händelsen och förstod då att beslutet var felaktigt. Han blev underrättad om avsked den 5 mars 2022 och valde efter diskussion med arbetsgivaren att säga upp sig. Han har därefter arbetat som hyrläkare och har från den 1 januari 2022 fått en ny fast anställning.

I polisförhör som hölls med Maciej Burgielski den 15 juni 2021 har antecknats bl.a. följande. *På fråga hur [Sekretess 1] reagerade på att hon skulle undersökas på detta sätt så svarade Burgielski att [Sekretess 1] inte protesterade när han sa så. [Sekretess 1] uppgav där och då att det kändes som om att de straffade henne.*

Tillfrågad om denna uppgift har Maciej Burgielski uppgett att han inte minns detta.

Tingsrättens bedömning

Rättsliga utgångspunkter

Av 23 § LPT (i den lydelse som var aktuell vid det aktuella tillfället) jämförd med 21 § samma lag följer att en patient om det är nödvändigt får kroppsvisiteras eller ytligt kroppsbesiktigas för kontroll av att han eller hon inte bär på sig bl.a. sådan egendom som kan skada honom eller henne själv eller någon annan eller vara till men för vården eller ordningen på vårdinrättningen.

Med kroppsvisitation avses undersökning av patientens kläder, väska eller något annat som patienten för med sig, däremot inte av patientens kropp. Med ytlig kroppsbesiktning avses en ytlig granskning av kroppen och således inte undersökning av kroppshålligheter. En sådan undersökning som genomförts i det här fallet står således i strid med bestämmelsen.

Sekretess 1 har i sitt förhör varit tydlig med att hon meddelade att hon inte ville genomgå undersökningen och att hon således inte samtyckte till denna. Hennes uppgifter stöds av journalanteckningarna. Av utredningen framgår inte att Maciej Burgielski tidigare har hävdat att han uppfattat det som att Sekretess 1 samtyckte till undersökningen. Den uppgift som antecknats i polisförhör talar också häremot. Tingsrätten finner utrett att något samtycke inte lämnades och att Maciej Burgielski måste ha insett detta.

En gärning som någon begår i nöd utgör enligt 24 kap. 4 § brottsbalken brott endast om den med hänsyn till farans beskaffenhet, den skada som åsamkas annan och omständigheterna i övrigt är oförsvarlig. Nöd föreligger enligt bestämmelsen när fara hotar liv, hälsa, egendom eller något annat viktigt av rättsordningen skyddat intresse. Vad som framkommit om att Sekretess 1 var suicidal och att det möjligen var okänt var det rakblad fanns som hon tidigare hade använt för att skära sig själv, innebar i och för sig en farlig situation. Med hänsyn till möjligheten till visitation och ytlig kroppsbesiktning enligt 23 § LPT och därutöver att det fanns förutsättningar för särskild övervakning av Sekretess 1 (övervakningsgrad 1 A), vilket ju också Maciej Burgielski beslutade om i det här fallet, kan någon sådan nödsituation som avses i brottsbalkens bestämmelse inte ha förelegat. Detta Maciej måste Burgielski också ha insett.

Vid bedömningen av det aktsamhetskrav som kan ställas på en läkare som fattar denna typ av beslut enligt LPT är det till en början av betydelse att det är fråga om en tvångslagstiftning med mycket ingripande betydelse för patienterna. De personer som omfattas av lagstiftningen befinner sig i en ytterst utsatt position och det kan av naturliga skäl vara svårt för patienterna att värja sig mot eventuellt felaktiga beslut som fattas inom ramen för tvångsvården. Av särskild betydelse här är också att kroppsvisitation och framför allt ytlig kroppsbesiktning som kan beslutas enligt den aktuella bestämmelsen är åtgärder som är klart integritetskänsliga. Genom vad Maciej Burgielski har uppgett om sin kännedom om de aktuella bestämmelserna finner tingsrätten att han måste ha insett risken för att beslutet kunde vara otillåtet. Genom att utan vidare kontroll om dess tillåtlighet fatta beslutet har han varit medvetet oaktsam och denna oaktsamhet har varit så klandervärd att den är straffbar. Vad Maciej Burgielski uppgett om sin arbetssituation föranleder inte tingsrätten att göra någon annan bedömning. Åtalet är styrkt i enlighet med det anförda. Gärningen är inte att anse som ringa. Maciej Burgielski ska dömas för tjänstefel.

Skadestånd

Kränkningersättning förutsätter som huvudregel att ett uppsåtligt brott har begåtts. Av rättspraxis följer emellertid att kränkningersättning kan utgå även vid oaktsamhetsbrott då det har förelegat omständigheter som varit så försvårande att den skadevållandes handling närmast sig en uppsåtlig gärning och därför haft samma kränkande innebörd som ett avsiktligt angrepp på den skadelidandes integritet (se bl.a. Högsta domstolens avgörande i NJA 2019 s. 1064).

Med utgångspunkt från tingsrättens bedömning i fråga om Maciej Burgielskis oaktsamhet och med hänsyn till undersökningens innebörd för Sekretess 1, finner tingsrätten att omständigheterna har varit försvårande i sådan grad att Sekretess 1 har blivit utsatt för en så allvarlig kränkning av sin personliga integritet att hon bör tillerkännas kränkingsersättning enligt 2 kap. 3 § skadeståndslagen (i den lydelse som gällde vid den aktuella tidpunkten).

Tingsrätten delar inte vad målsägandebiträdet gjort gällande om att händelsen kan jämföras med en våldtäkt. Även med beaktande av att beslutet var otillåtet och undersökningens integritetskränkande karaktär visar utredningen inte annat än att det felaktiga beslutet togs i avsikt att skydda Sekretess 1. Tingsrätten finner att skälig kränkingsersättning bör bestämmas till 15 000 kr.

Påföljd m.m.

För tjänstefel döms till böter eller fängelse i högst två år. Med hänsyn till brottets innebörd för Sekretess 1 men också till syftet med den felaktiga undersökningen, finner tingsrätten att straffvärdet är sådant att brottet förskyller ett kännbart bötesstraff. Vid straffmätningen bör i mildrande riktning beaktas vad Maciej Burgielski har redogjort för om omständigheterna kring hans uppsägning och tingsrätten finner sammantaget att påföljden bör bestämmas till 80 dagsböter.

Eftersom Maciej Burgielski döms för brott med fängelse i straffskalan ska han förpliktas att betala brottsofferfondavgift.

Sekretess

Sekretessen för Sekretess 1:s identitet ska fortsatt gälla i enlighet med vad som framgår av domslutet.

Ersättningsfrågor

De av målsägandebiträdet och försvararen begärda ersättningarna är skäliga. På grund av utgången ska Maciej Burgielski, beaktat hans ekonomiska förhållanden, förpliktas att återbetala dessa kostnader till staten.

4. Rätten

Rådsmannen Karl-Åke Persson samt nämndemän.

Digitalt signerad av rådmannen Karl-Åke Persson

5. Överklagandeinformation

Hur man överklagar

Överklagandet ska ha kommit in till Västmanlands tingsrätt senast den 17 november 2022. Överklagandet ska vara skriftligt. Västmanlands tingsrätt skickar det vidare till Svea hovrätt.

Överklaga efter att motparten överklagat

Om ena parten har överklagat i rätt tid så har den andra parten också rätt att överklaga, även om tiden har gått ut. Det kallas att anslutningsöverklaga.

En part kan anslutningsöverklaga inom en extra vecka från det att överklagandetiden har gått ut. Ett anslutningsöverklagande måste alltså komma in inom 4 veckor från domens datum.

Ett anslutningsöverklagande upphör att gälla om det första överklagandet dras tillbaka eller av något annat skäl inte går vidare.

Så här gör du

1. Skriv Västmanlands tingsrätts namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att hovrätten ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet. Vill du ha nya förhör med någon som redan förhörts eller ny syn (till exempel besök på en plats), ska du berätta det och förklara varför. Tala också om ifall du vill att målsäganden ska komma personligen till en huvudförhandling.
4. Lämna namn och personnummer eller organisationsnummer. Lämna aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer. Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till Västmanlands tingsrätt. Tänk på att skicka det i god tid med hänsyn till postgången.

Vad händer sedan?

Västmanlands tingsrätt kontrollerar att överklagandet har kommit in i rätt tid. Om det har kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet har kommit in i tid skickar domstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Svea hovrätt.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning kan även Svea hovrätt skicka brev på det sättet.

Prövningstillstånd i hovrätten

När överklagandet kommer in till Svea hovrätt tar domstolen först ställning till om målet ska

tas upp till prövning. Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att ta med allt du vill föra fram i överklagandet.

När krävs det prövningstillstånd?

Brottmålsdelen

I brottmålsdelen behövs prövningstillstånd i två olika fall:

- Den åtalade har dömts enbart till böter.
- Den åtalade har frikänts från ett brott som inte har mer än 6 månaders fängelse i straffskalan.

Skadeståndsdelen

Det krävs prövningstillstånd för att hovrätten ska pröva en begäran om skadestånd. Undantag kan gälla när en dom överklagas i brottmålsdelen och det är kopplat till en begäran om skadestånd till brottet. Då krävs inte prövningstillstånd om

- det inte krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen eller om
- hovrätten meddelar prövningstillstånd i brottmålsdelen.

Beslut i övriga frågor

I de mål där det krävs prövningstillstånd i brottmålsdelen (se ovan), krävs det också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

När får man prövningstillstånd?

Hovrätten ger prövningstillstånd i 4 olika fall.

1. Hovrätten bedömer att det finns anledning att tvivla på att tingsrätten har dömt rätt.
2. Hovrätten anser att det inte går att bedöma om tingsrätten har dömt rätt utan att ta upp målet.
3. Hovrätten behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rättstillämpningen.
4. Hovrätten bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Det krävs också prövningstillstånd för sådana beslut som bara får överklagas i samband med att domen överklagas. Beslut som kan överklagas särskilt kräver inte prövningstillstånd.

Vill du veta mer?

Mer information finns på www.domstol.se. Ta kontakt med Västmanlands tingsrätt eller Svea hovrätt om du har frågor.